

LETTERKUNDE

auteur zich volstrekt niet inspant iets onmogelijks geloofwaardig te maken, maar er, integendeel, onverbloemd voor uitkomt dat de hond deels eigen gedachten en deels die des auteurs verkondigt. En met welk een effect! Vergelijken is leerzaam: aan deze „grafrede” kan men zien hoezeer De Jong te kort schiet.

„Vreemd”, zei Mustapha peinzend. „Vreemd hoe jouw grove wezen enkel het lichamelijke verstaan kan. De bedwelming van het bewustzijn door alcohol, misschien door opium of haschisch, als je die narcotica zou kennen, die ligt nog binnen je bevattingsvermogen. Maar tot het begrip van de bedwelming der ziel door de melancholie, het onstilbare heimwee naar het onuitsprekelijke.... nee, tot dat begrip zul je wel nooit rijpen.... Pas er maar voor op.... als het jullie grijpt ben je verloren” (pag. 75).

Nog hoogdravender taal vindt men op pag. 168: „Peilloos lokt haar onverklaarbaar wezen, als een afgrond, waarvan men de bodem slechts vermoeden kan, als de groene diepten van de oceaan, huiveringwekkend, maar onweerstaanbaar voor wie er te lang en te diep in schouwt.... Als ik een mensch was, zou ik aan haar verloren gaan, dat is zeker....” Dit zegt een hond over een liefje van zijn meester!! Mèt den auteur vragen wij ons af: „Wat zouden zijn kennissen zeggen, als hij hun vertelde, dat hij heftige mondgevechten leverde met zijn Afghaanse windhond?.... Ze zouden hem voor gek verklaren.”

Het sexueele neemt in dezen roman een voorname plaats in. Tusschen Van Gorkum en Mustapha valt duidelijk een sexueele betrekking te onderkennen, waardoor deze

tragedie van het geweten iets zwoels, iets pervers' heeft. En die „granieten” Van Gorkum weet van wanten! Met vaste hand werpt hij zijn liefjes op de divan („tamelijk onzacht”, staat er bij), zoodat „een welgevormd been in een vleeskleurig zijden kous tot boven de knie” zichtbaar wordt. Men krijgt zijn deel in dit boek.

„De liefde tusschen de seksen, op schematische wijze weergegeven, komt altijd op hetzelfde neer. Hoe sterker de effecten, hoe minder men bereikt,” schreef Ter Braak eens in een dagbladrecensie. De juistheid van deze woorden kan men toetsen aan dit laatste boek van A. M. de Jong. Ter staving enkele citaten:

„De voorstelling binnenkort dat ongelooflijk soepele, krachtige en sierlijke lichaam naakt in zijn armen te houden wond hem prettig op” (pag. 163). Deze zin bevat geen feitelijke onjuistheid, maar is evenmin in staat aan de feitelijke een nieuwen en levenden vorm te geven. Het is een afgesloten schematische mededeeling, die hunkert naar een nieuwe en oorspronkelijke zegswijze. Maar oorspronkelijkheid moet men in dit boek niet zoeken. Het is alles even afgesloten en op goedkoop effect berekend.

„Honderdmaal was hij van plan haar van zich af te trappen, maar dan zag hij voor zijn geest het zeldzaam levende gezicht, dat wild kon stralen van vreugde, de lokkende gang van het fel begeerde, nog immer onbekende lijf, de verholten brandende blik van haar bruine oogen, hij voelde de wetende kus van haar zachte lippen en kon zich niet losmaken, nòg niet.... hij moest deze bron van lusten tot de bodem proeven, het móest iets aparts zijn met die meid.... ze had wat bijzonders”